

РАЗКАЗВА БОТЪО БАРАКОВ

Роден съм в село Попрази, сега Източник. Къщите на това балканско село са сред гори и ливади. Тук като малък пасях овцете, говедата, конете. Баща ми имаше много стока. През летните дни преспивах из градините и горите. По-късно като ученик хващах балканските пътеки и пеша отивах до Боженци. Само там имаше в нашия район прогимназия. Всеки божи ден изминавах повече от десетина километра. Сутрин рано отивах и вечерта се връщах.

Това мина неусетно. Трябваше вече да се работи. Постъпих във фабриката „Орион“. След време обаче почувствах, че възрастта и опитът ми налагат да бъда самостоятелен, независим. Реших да напусна „Орион“. Отначало купих плетачни машини. Но това налагаше да бъда непрекъснато вързан до тях и нямах възможност за по-широки обхвати. Реших да замина най-напред за София и от там за Америка. Но по това време войната беше започнала и пътуването за чужбина беше трудно.

При тази ситуация трябваше да започна нещо по-сериозно в България. Познавах отлично текстилните бои. Започнах внос от Германия. Печелех добри пари. Обаче и това не ме задоволяваше. Влечеше ме духовната сфера - театър, изобразителни изкуства, музика, литература. Обичах картините, книгите. Това мое влечение ме сближи с хора от културните среди. Запознах се с писатели като Константин Петканов, Борис Тихолов, професор Жорж Нурижан. Започнах да издавам книги. От това не търсех печалба. Всички средства давах като хонорар на самите писатели и за други благотворителни цели. С такива средства образувах първия музикален оркестър в София, ръководеше го Асен Найденов. Солисти бяха професор Аврамов, Сертев. Почти всички професори от музикалната академия бяха към този оркестър. Само той ми струваше 500 000 лева издръжка месечно. По моя инициатива се сформира и драматичен театър в София. Средствата от представленията отиваха за осиротели деца, изпаднали в беда и осиромашели семейства. Театърът се ръководеше от Борис Денизов. Хор „Кавал“ също се подкрепяше от мен. Ръководеше го Атанас Маргаритов. И в него имаше трийсетина души, на които трябваше да се заплаща. Много пъти нашите концерти се изнасяха в зала „България“! На тях идваха най-видните личности от столицата. Редовен посетител беше патриарх Стефан. Добре се опознах с него по време на тези концерти. По същото време у мен се роди и идеята да създам художествена галерия. Наех една постройка срещу Народния театър. Започнахме работа. Но после се намесиха военните и взеха тази сграда за болница. Започнах да търся друга сграда. Спрях се на „Момина скала“ в Бояна. Огледах и „Камен дял“ на Витоша. И тук не ме удовлетворяваше. Третият обект ме завладя най-много, това беше Урвич край Панчарево.

На това красиво място в Искърския пролом реших да основа дом на изкуствата. Купих мястото. Беше около 6 дка. Веднага започнах строеж. Най-напред планът ми беше да направя по-скромна постройка, която да побере закупените от мен картини и скулптори. Имах и много ценна литература, редки книги.

Къщата построих върху една от скалите - висока и живописна. Можеше да се види отвсякъде. Тя беше доста встрани от крепостта. А и самата скала си остана непокътната. Намерението ми беше да има хубав изглед и да привлича

хората. Още веднъж искам да повтора, защото се намират недоброжелателни хора да злословят, къщата е далеч от крепостта, а не върху самата нея. Крепостта я пазех като очите си. В последствие открих останки от бойни кули, параклис. Правех всичко възможно тези реликви да се съхраняват.

И сред тези светини трябваше действително да израсне един дом на изкуствата, но с мен се случиха фатални неприятности. По него време започна процеса срещу Трайчо Костов и понеже съм се познавал с едно лице, замесено в този процес, и мен задържаха съвсем внезапно. Тогава в държавна сигурност можеха да те обвинят без да имаш каквато и да е било вина. За това служителите на тези служби получаваха по-високи длъжности и звания, защото унищожаваша невинни хора. Пет години бях по затворите в София, Плевен и накрая в Белене. След това бях оправдан отново по съдебен ред. Ето в тези документи се казва, че съм невинен. Бях оправдан напълно и ми върнаха всички граждански права. Но когато дойдох на Урвич всичко беше разграбено. Останали бяха само каменните зидове. И слава богу, че и това беше запазено. Но и досега не знам каква е съдбата на такива шедьоври на нашето изобразително изкуство. Това бяха редки картини на Васил Стоилов, Йордан Гешев, Петър Дачев, Харизанов и от много други изтъкнати наши художници.

Тази загуба трябваше да се възстанови наново. Най-напред се насочих към скулпторните творби. Обърнах се към проф. Марко Марков, с когото бяхме близки приятели. Помолих най-напред да ми извае образа на моя учител, който ме е учил в родното ми село. Имах скулптори и от Андрей Николов. Той бе учител на Марко Марков. Това единствено ми беше необходимо - Андрей ми беше направил скулптора на проф. Жорж Нурижан, копие от него даде и на мен. Делото продължи и ученикът на Марко Марков - Кирил Анев. Имах и други скулпторни произведения, които се намират сега в родното ми село. Имам идея тук да направя в читалищния дом картинна галерия. Вече сме подготвили залите, остава да подредим изложбата.

Колкото и да жалех за Урвич и да продължа започнатото дело ред обстоятелства ме заставиха да го напусна.

Искам да спомена за „Кораба на изкуствата“. За тази моя идея Жорж Нурижен написа цяла книга. Много и други видни хора одобриха тази моя идея. На пръв поглед тази идея беше колкото фантастична, толкова и необходима за цялото човечество. С това исках да покажа цялата земя, която прилича на един плаващ кораб може да живее в мир и разбирателство, без да има такива насилия и мъчения, които аз изпитах на гърба си. А след това бъдещето да реши дали тази моя идея е фантастична или реална. Сега, който има чувство към красивото, към човешкото, може да разбере дали съм вършил нещо полезно. Бъдещето ще покаже.

За да напусна Урвич, с което романтично място, не исках никога да се разделя, е свързано с ред причини. На първо място е престъпността, която се увеличи много. Там започнаха да обират и убиват хора за един-два лева. Това налагаше да бъда винаги нащрек и въоръжен. Не ми е в характера такъв живот. И затова реших да се преселя в родния си край, където е по-спокойно.

По време на това мое решение при мен дойде един много добър българин. На него предложих да продам мястото. До този момент аз категорично отказвах да продам дома на Урвич. Но поради стеклите се обстоятелства, а и самият той ми се стори много добър човек, решех да му го дам. Дадох му го защото в него усетих и една енергичност да продължи това, което аз започнах. Не съжалявам, защото къщата, която строих с такова голямо

желание, премина в ръцете на по-добър стопанин. Подчертавам на добър човек и стопанин. Той наново съживи това запуснато място. Смятам, че Владо оценява моя жест и аз го ценя. Надявам се, че неговите приятели и самият той винаги ще бъдат и мои близки тук в Източник.

Урвич като красиво място се налага в нашето съзнание. И който мине от там не може да не обърне поглед. При мен идваха редовно и много чужденци, дипломати. Радваха се на моята идея. Постройката, която строи сега моя добър приятел Владимир е напълно в унисон с минало и бъдещето. Тя изразява стремежа на народа ни за отбрана и целокупност на България. Тя прилича на нова крепост с бойници. Това не е просто къща за живот, а да пробуди към българщината всеки, който я види. Ето защо аз поздравявам Влади. Аз му се радвам и го насърчавам да продължава в този дух. Да е жив и здрав, за да завърши всичко благополучно. Всеки градеж, направен в България остава за нашия народ.

Мястото на Урвич го купих от бай Йордан от Панчарево. Колкото пари ми поиска му ги брoих. Беше около 6 дка. Но аз използвах много малко от него. Другото го оставих на произвола. Неговият син, Добриян, много добър, много мил човек винаги ми е помагал в започнатото дело. Къщата, подчертавам още веднъж я направих извън крепостта. Тя не заема абсолютно никакво място, свързано с крепостта. Направо на гола скала започнах строежа. И това, което прави сега Владимир е върху каменните основи, които аз положих. Той сега оформи само бойниците. Или той реставрира в старинен стил къщата, която аз построих. И смятам, че той вече е успял. И го поздравявам, защото това е едно свято българско място, което трябваше да се поддържа от българи, от хора с българско съзнание.

Когато купувах това място присъстваше и кмета на Панчарево Трайчо Стоилов, той ни показа и доказа, че това място е на бай Йордан. Той го извика и лично бай Йордан дойде с мен на Урвич и ми очерта мястото, което ми продаваше. За това имам и документи. За тяхната достоверност може да се провери и в самия регистър на Панчарево. Това може да го установи и неговият син Добриян, който присъстваше на продажбата.

Добре е Владимир да знае едно - комуто не завиждат е нищожество. Това, което той прави е хубаво, красиво и му завиждат. И това не трябва да го плаши, а да го радва. Близко до постройката се намира една скала - тя се наричала Владимирова скала. И с това Владо трябва да се гордее.

Записал: Лазар Лазаров
с. Източник, 1992 г.